

EN FÄLLNING OCH TRE FRIANDEN PÅ ÅRETS SISTA MÖTE

Vid granskningsnämndens sista möte för året prövades fyra SVT-ärenden. Ett inslag i Lokala nyheter Västernorrland om en hotellsatsning ansåg nämnden var för ensidigt och att det därmed stred mot kravet på opartiskhet. Vidare prövades ett inslag i Morgonstudion om Ukraina gällande opartiskhet och saklighet, en sida på SVT Text om CBD-produkter gällande saklighet och beriktigande samt ett inslag i Aktuellt om en masskjutning i Hamburg. Det sistnämnda inslaget prövades både avseende opartiskhet, saklighet, mediets genomslagskraft och genmäle. Samtliga dessa tre ärenden friades.

INTERVJU MED SVT-MEDARBETARE OM ETT DÅD MOT JEHOVAS VITTNEN FRIAS

FRIAT: Aktuellt, SVT2, 2023-03-10, inslag om en masskjutning i Hamburg; fråga om opartiskhet, saklighet, mediets genomslagskraft och genmäle. Dnr. 23/01920.

Inslaget handlade om ett våldsdåd som hade ägt rum föregående kväll i en samlingslokal för Jehovas vittnen i Hamburg. Det framgick att en gärningsperson hade skjutit ihjäl sex personer och ett ofött barn samt skadat ännu fler. Gärningsmannen var en tidigare församlingsmedlem som tog sitt liv när polisen anlände till platsen. Det sades också att motivet bakom dådet inte var klarlagt, men att polisen inte misstänkte terrordåd. Därefter följde ett studiosamtal med en medarbetare på SVT Nyheter (NN). Programledaren introducerade NN genom att säga att NN hade vuxit upp inom Jehovas vittnen, men att hon inte var med i rörelsen längre. Det sades också att NN fortfarande hade kontakter inom Jehovas vittnen, framförallt med andra avhoppare, och att hon hade varit i kontakt med personer i Tyskland under dagen.

NN sade bland annat: "Men det finns också en större oro, bland avhoppare framför allt, att ännu fler ska komma att dö. Som vi hörde här så var det massvis skadade fortfarande och inom Jehovas vittnen så är det nämligen förbjudet att ta emot blod, så man får inte en blodtransfusion."

Programledaren frågade vilket skälet var till att man i Jehovas vittnen inte fick ta emot blod. NN sa att förbudet mot blodtransfusioner hade funnits i rörelsen sedan 1940-talet och att det kunde ses som en fortsättning på ett vaccinationsförbud som fanns från början.

NN fick också frågor om vad hon hade fått reda på om gärningsmannen. Hon sade bland annat: "Och när man tittar på den här gärningsmannen så är han liksom ingen typisk avhoppare, men han delar vissa likheter med avhoppare. Den [...] gruppen som lämnar Jehovas vittnen lider ofta av psykisk ohälsa under en period efter man har lämnat. Så gjorde även den här gärningsmannen av allt att döma enligt våra uppgifter och enligt polisens uppgifter. Men om man tittar på hans profil så verkar han liksom vara lite radikaliserad. För han har liksom gått till attack emot den här rörelsen och säger att deras ideologi och deras troslära är fel och han har själv kommit på en bättre lära och det var det som gjorde att han blev utesluten ifrån rörelsen, enligt våra uppgifter, för då ett och ett halvt år sedan."

Inslaget anmäldes av en representant som förde talan för Jehovas vittnen i Sverige. Anmälaren anförde att inslaget med NN innehöll flera felaktigheter och att inslaget var utformat på ett sådant sätt att det framstod som att Jehovas vittnen själva bar skuld för dådet som hade riktats mot dem. Dessutom menade man att SVT hade underlåtit att berätta att NN tidigare i andra sammanhang hade uttalat sig negativt om Jehovas vittnen och att hon därför inte kunde ses som en trovärdig röst i dessa frågor. Anmälaren anförde också att SVT brustit mot bestämmelsen om rätt till genmäle, då anmälaren hade blivit nekad detta.

Granskningsnämnden höll genomgående med det som SVT anförde i sitt yttrande. NN:s personliga erfarenhet av Jehovas vittnen presenterades tydligt i studiosamtalet och det framgick också att hon återgav reaktioner på våldsdådet som hon hade fått. Hennes uttalande om att det fanns en oro för förbudet mot blodtransfusioner var ett exempel på en sådan reaktion och innebar inte ett ställningstagande i strid med kravet på opartiskhet.

NN:s uttalande om att det inte är ovanligt att avhoppare från rörelsen genomgår en period av psykisk ohälsa var en del av ett resonemang om gärningsmannens profil, bland annat utifrån uppgifter från den tyska polisen. Hon sa också att gärningsmannen inte var en typisk avhoppare utan att han verkade ha radikaliserats och gått emot rörelsens ideologi och troslära. Granskningsnämnden menade att det som anmälaren anförde - om att det inte är klarlagt att avhoppare i regel lider av ohälsa - inte medförde att inslaget var partiskt eller osakligt. Vad gäller anmälares kritik om att Jehovas vittnen i inslaget felaktigt kunde uppfattas som vaccinkritiker konstaterar nämnden att uttalandet rörde bakgrunden till förbudet mot blodtransfusioner och att det inte sades något om rörelsens inställning till vaccin i dag. Inslaget stred i det avseendet inte mot kravet på saklighet.

Nämnden ansåg inte heller att inslaget var utformat så att det framstod som att Jehovas vittnen bar skuld för dådet och det fördes inte fram någon sådan kritik mot rörelsen som krävde ett bemötande. Inslaget stred därför inte mot kravet på opartiskhet i det avseendet. Inslaget var inte heller uppenbart kränkande mot personer inom Jehovas vittnen, och innebar därför inte en överträdelse i förhållande till bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft. Nämnden konstaterade vidare att SVT hade följt bestämmelsen om genmäle.

SAKLIGT OCH OPARTISKT OM RYSSLANDS OFÖRMÅGA ATT BRY SIG OM DE EGNA

FRIAT: *Morgonstudion*, SVT1, 2023-06-29, inslag om Ukraina; fråga om opartiskhet och saklighet. Dnr. 23/02217.

Inslaget var en direktsänd intervju med SVT:s korrespondent i Ukraina och handlade om den senaste utvecklingen i kriget. I slutet av intervjun frågade programledaren om ett kärnkraftverk i sydöstra Ukraina. Korrespondenten sa då:

”Ja, det är ju något som man spekulerar kring. Särskilt med tanke på vad som hände med Kachovkadammen. Allt pekar ju på att ryssarna sprängde den, och här oroar man sig över att man kan ställa till med någonting också vid kärnkraftverket och det finns förberedelser för ändå, en så kallad olycka och förberedelser då för att evakuera folk i närområdet, om något skulle inträffa. Det här är ju ett fruktansvärt scenario och ryssarnas, eh..., oförmåga att bry sig om även de egna, jag menar dammen drabbade ju framför allt den ockuperade sidan av Dnepr. Ja, en kärnkraftsolycka skulle kunna ställa till det för oerhört många människor på alla sidor.”

Inslaget anmäldes av en person, som skrev att inslaget brast i saklighet gällande uppgifterna att allt pekar på att Ryssland sprängde Kachovkadammen och att ryssarna är oförmögna att ta hand om sina egna.

SVT skrev i sitt yttrande att det fanns saklig grund för de påståenden som gjordes i inslaget. Bland annat hänvisade man till tidningen *New York Times*, som gjort en grundlig genomgång av sprängningen av Kachovkadammen och kommit fram till att allt pekade på att det var Ryssland som låg bakom händelsen. Tidningen hade intervjuat ingenjörer som undersökt dammen och kommit fram till att den klart troligaste orsaken till dammens kollaps var att sprängämnen placerats ut i en servicekorridor. Dit hade Ukraina inte tillgång, eftersom Ryssland sedan ett år tillbaka kontrollerade området.

Sprängningen ledde också till att floden Dnjepr, som fungerar som en barriär mellan fronterna, blev bredare och stridare vilket främst gynnade de ryska trupperna.

Korrespondentens uttalande ”ryssarnas oförmåga att bry sig om även de egna” syftade på den ryska statsledningens, med president Putin som ytterst ansvarig, omvitnade hänsynslöshet mot sina egna soldater. Det är väl känt att Ryssland historiskt har offrat såväl egna soldater som egen civilbefolkning för att uppnå militärtaktiska segrar, från ”brända jordens taktik” under tsartiden till kriget i Ukraina i dag. Det finns många aktuella uppgifter om att ryska soldater fått dålig utrustning och knapp utbildning. Särskilda ryska förband, *Barrier troops*, används för att skjuta retirerande ryska soldater.

Granskningsnämnden skriver i sitt beslut att SVT har visat saklig grund för uttalandet ”allt pekade på att ryssarna låg bakom sprängningen av Kachovkdammen”, och att formuleringen gav tittarna tillräcklig information om att uppgifterna inte var klarlagda. Uttalandet ”ryssarnas oförmåga att bry sig om sina egna” ryms inom SVT:s kommentarsskyldighet. Inslaget stred därmed inte mot kraven på opartiskhet och saklighet.

INSLAG ENSIDIGT – REFERENS TILL LÖPANDE RAPPORTERING SAKNADES

FÄLLT: Lokala nyheter Västernorrland, SVT1, 2023-09-12, inslag om ett förslaget hotellbygge; fråga om opartiskhet och saklighet. Dnr. 23/02798.

Inslaget handlade om ett öppet möte som Sollefteå kommun hade bjudit in till om planerna på en hotellsatsning i Junsele. I inslaget intervjuades Robert Bronett som var en av initiativtagarna till projektet och som var positiv till hur planerna hade mottagits. I en fråga till Bronett påpekade reportern att det inte hade ställts så många frågor på mötet. Han svarade att de på olika sätt hade försökt ha en bred dialog med Junseleborna som han trodde hade fungerat. Ytterligare två externt medverkande intervjuades. De var över lag positiva till satsningen även om en av dem påpekade att den här typen av projekt alltid kan bli dyrare än kalkylerna visar.

Inslaget anmäldes av en person som ansåg att inslaget var partiskt och enbart gav en positiv bild av satsningen på lyxhotell i Junsele. Anmälaren framhåller att debatten inom kommunen har varit infekterad då investerarna inte velat kliva fram och kommunen ska borga för 20 miljoner kronor.

SVT framhöll i sitt yttrande att inslaget var en del av SVT Västernorrlands löpande rapportering om hotelletableringen i Junsele. För ungefär två år sedan publicerade redaktionen den första nyheten om planer på olika hotellsatsningar, däribland den nu aktuella. Därefter har den löpande rapporteringen fortsatt både före och efter det anmälda inslaget. I somras blev rapporteringen mer intensiv då kommunen öppnade för frågan att gå in med borgen för hotellsatsningen. Bland annat rapporterade redaktionen om den politiska splittringen när det gällde kommunens planer på ett borgensåtagande för hotellsatsningen på 20 miljoner kronor. När beslutet sedan fattades rapporterades även det och oppositionen uttalade sig vid ett flertal tillfällen med kraftig kritik.

SVT ansåg att det i rapporteringen givits flera perspektiv på hotellsatsningen i Junsele, inte minst när det gäller kritiken angående kommunens borgensåtagande. Rapporteringen från mötet den 12 september var ett inslag av ett stort antal där även kritiken mot projektet har givits utrymme och kommunen har granskats.

Granskningsnämndens anser att det framgick att frågan om hotellsatsningen i Junsele har varit kontroversiell i Sollefteå kommun och att det har funnits en politisk splittring och debatt, bland annat kring att kommunen ska gå i borgen med 20 miljoner kronor för projektet. Granskningsnämnden bedömde att inslaget på ett ensidigt sätt skildrade positiva reaktioner på hotellplanerna.

Nämnden framhåller att det framgår av SVT:s yttrande att SVT före och efter det aktuella inslaget rapporterat om andra perspektiv på hotellsatsningen. I det nu aktuella inslaget fanns dock inte någon referens till tidigare inslag. Därmed blev inslaget ensidigt och stred mot kravet på opartiskhet.

MISSTAG RÄTTADES - SVT TEXT FRIADES

FRIAT: SVT Text, sid. 114, 2023-08-01, sändning om CBD-produkter; fråga om saklighet och beriktigande. Dnr. 23/02444.

Publiceringen var en artikel på SVT Text som löd:

CBD släpps in – trots förbud

Trots förbud från Livsmedelsverket och Läkemedelsverket är det lätt att som privatperson få tag på CBD-produkter. Det beror på att Tullverket måste släppa in dem, rapporterar Ekot.

Men det vill Tullverket nu ändra på. – Vi vill se att det krävs tillstånd även från ett EU-land, säger Ivan Arcabic, förundersökningsledare på tullkriminalen i Göteborg, till Ekot.

CBD är en produkt som innehåller det narkotikaklassade THC. CBD är vanligt i form av olja och den marknadsförs ofta som ett lagligt, naturligt sätt att behandla bland annat smärta.

En anmälare ansåg att artikeln var vilseledande och att det kunde uppfattas som att all CBD-olja innehåller THC (det ämne som ger rus), vilket är felaktigt. Anmälaren framhöll bland annat att CBD-olja inte alltid innehåller THC. Och att de som odlar EU-godkänd industrihampa bara får odla sorter som innehåller högst 0,30 procent THC, samt att det finns CBD-olja utan THC.

SVT framförde i sitt yttrande att redaktionen uppmärksammades på misstaget i texten den 7 augusti i samband med att de mottog anmälan från granskningsnämnden. Så snart uppgifterna kontrollerats infördes en rättelse på SVT Texts rättelsesida:

159 SVT Text tisdag 08 aug 2023/ SVT text rättar 7 AUGUSTI

Rättelse/ Den 1 augusti publicerades en artikel på text-tv om att CBD-produkter släpps in i Sverige. I artikeln kunde det tolkas som att CBD-produkter alltid innehåller THC, en substans som finns i cannabis. Men det finns CBD-produkter både med och utan THC. I Sverige finns två godkända läkemedel som innehåller CBD.¹

Vid rättelsetillfället var den ursprungliga artikeln på SVT Text avpublicerad.

Mot bakgrund av att uppgiften rättades så snart redaktionen fick kännedom om misstaget ansåg SVT att publiceringen inte stred mot kravet på saklighet i sändningstillståndet.

Granskningsnämnden konstaterar i sitt beslut att det i sändningen den 1 augusti felaktigt framstod som att alla CBD-produkter innehåller ämnet THC. SVT sände dock en rättelse där det framgick att beskrivningen kunde misstolkas och att det finns CBD-produkter både med och utan THC. Mot denna bakgrund anser granskningsnämnden att SVT har följt bestämmelsen om beriktigande. Sändningen stred därför inte mot kravet på saklighet

Informationsbrev från SVT Programetik, Sveriges Television, 105 10 Stockholm

E-post: programetik@svt.se, Tel: 08-784 56 78

Om du fått detta infobrev står du även på e-postlistan för nästa.

Nya SVT-prenumeranter kan anmäla sig till programetik@svt.se!